

ČEŠTÍ PUŠKAŘI

1600—1914

VLADIMÍR DOLÍNEK
JIŘÍ VELHARTICKÝ

VLADIMÍR DOLÍNEK
JIŘÍ VELHARTICKÝ

ČEŠTÍ PUŠKAŘI

1600—1914

Grada Publishing

Vladimír Dolínek, Jiří Velhartický

Čeští puškaři 1600–1914

Vydala Grada Publishing, a. s.
U Průhonu 22, Praha 7
obchod@grada.cz, www.grada.cz
tel.: +420 234 264 401
jako svou 10203. publikaci

Fotografie na obálce Luděk Vojtěchovský
Fotografie v textu Aukční dům Czerny's International Auction House,
Aukční dům Hermann Historica, Aukční dům Morphy Auctions,
Aukční dům Poulins Antique & Auctions, Aukční dům Rock Island Auction,
Jiří Velhartický, Luděk Vojtěchovský
Ilustrace na s. 22–24 Petr Moudrý

Odpovědný redaktor Petr Somogyi
Grafická úprava a sazba Jakub Náprstek
Počet stran 328
První vydání, Praha 2025
Vytiskly Vytiskly Tiskárny Havlíčkův Brod a. s.

© Grada Publishing, a.s., 2025
Cover Design © Jakub Náprstek, 2025

Upozornění pro čtenáře a uživatele této knihy

Všechna práva vyhrazena. Žádná část této tištěné či elektronické knihy nesmí být reprodukována a šířena v papírové, elektronické či jiné podobě bez předchozího písemného souhlasu nakladatele. Neoprávněné užití této knihy bude trestně stíháno.

Názvy produktů, firem apod. použité v knize mohou být ochrannými známkami nebo registrovanými ochrannými známkami příslušných vlastníků.

Automatizovaná analýza textů nebo dat ve smyslu čl. 4 směrnice 2019/790/EU a použití této knihy k trénování AI jsou bez souhlasu nositele práv zakázány.

ISBN 978–80–271–8158–2 (ePub)
ISBN 978–80–271–8157–5 (pdf)
ISBN 978–80–271–5476–0 (print)

Obsah

Poděkování	7
Předmluva	9

Vývoj puškařství v českých zemích

1400–1914	13
Čeští puškaři 1400–1600	14
Čeští puškaři 1600–1825	17
Čeští puškaři 1825–1914	26
Čeští puškaři po roce 1914	32

Přehled puškařů v českých zemích

1600–1914	35
------------------------	----

Přílohy 239 |

Obrazová příloha	241
------------------------	-----

Kolik se dochovalo zbraní z dílen českých puškařů?	289
--	-----

Seznam výrobců podle míst	295
---------------------------------	-----

Výběrová bibliografie k dějinám českého puškařství	315
--	-----

Poděkování

Autoři děkují všem, kteří se zasloužili o vydání této publikace. Velký dík patří zejména následujícím osobám a firmám: Ing. Petrovi Bernatíkovi za zájem a iniciativu, která vedla k vydání publikace; Horstovi Dolezalovi za předání údajů z vlastního výzkumu k puškařům českého původu ve Vídni; Mgr. Janu Tetřevovi za předání údajů z vlastního výzkumu k řadě puškařů, zejména z oblasti východních Čech; aukčním domům Czerny's International Auction House, Sarzana, Itálie; Hermann Historica, Mnichov, Německo; Morphy Auctions, Denver, USA; Poulins Antique & Auctions, Fairfield, USA; Rock Island Auction, Rock Island, USA za poskytnutí fotografií u nich prodávaných zbraní českých puškařů a za souhlas s jejich publikováním; majitelům soukromých sbírek zbraní a starožitníků z Česka, Nizozemska, Německa, Rakouska, Švédska, Švýcarska a USA za souhlas s publikováním fotografií zbraní českých puškařů z jejich sbírek.

Matriky, z nichž byly převzaty publikované údaje, jsou uloženy v archivech: Archiv hlavního města Prahy, Státní oblastní archiv (SOA) v Praze, SOA v Zámrsku, SOA v Opavě, Moravský zemský archiv v Brně, SOA v Třeboni, SOA v Plzni, SOA v Litoměřicích.

Dále byly převzaty údaje ze Soupisu pražského obyvatelstva 1830–1910 (1920) uloženého v Archivu hlavního města Prahy a z Konskripce, pobytových přihlášek pražského policejního ředitelství 1850–1914, uložených v Národním archivu v Praze.

Řada údajů byla převzata z dobového tisku a z některých prací uvedených v této publikaci ve výběrové bibliografii.

Předmluva

Pro majitele veřejných i soukromých sbírek historických zbraní je velmi důležité získat informace o zbrojích, kteří je vyrobili. V minulosti již byl vydán celosvětový seznam puškařů, existují seznamy puškařů pracujících v Rakousku, v Anglii, ve Francii i v některých dalších státech. Před dvaceti lety vznikla i kniha zabývající se českými výrobci palných zbraní. Tato publikace o českých puškařích, vydaná v roce 2005, byla založena na znalosti literatury k tomuto tématu, na znalosti zbraní z mnoha veřejných i soukromých sbírek a jen z menší části na archivním výzkumu. Ten byl tehdy časově náročný a vyžadoval i cesty do řady archivů mimo Prahu. Od té doby se situace podstatně změnila. Matriky i některé další archivní materiály jsou dnes na internetu a lze v nich bádát z domova.

Za posledních dvacet let se podařilo nalézt i mnoho dalších, dříve neznámých puškařů, takže v této knize najdeme o více než 500 jmen navíc než v publikaci z roku 2005. Některá dříve uváděná jména byla naopak z různých důvodů vyřazena. Někdy šlo o omyl: například u Václava Kripnera, u něhož dřívější badatel přečetl povolání jako *Büchsenmacher* (tedy puškař) místo správného *Bürstenmacher* (výrobce kartáčů), nebo u Leopolda Bechera mladšího, o němž se mnoho let zmiňuje česká odborná literatura, ale nebyl nalezen důkaz, že by existoval. Jindy se prokázalo, že v různých místech pracující puškař byl stejnou osobou (například Karel Haberdar působící postupně v Netolicích, v Českém Krumlově a na Hluboké).

V knize jsou zachyceni výrobci (a prodejci) zbraní, a to i puškaři, kteří samostatně živnost neprovozovali a pracovali (zejména v 19. století, ale i dříve) jako zaměstnanci ve velkých dílnách jiných puškařů. Teoreticky by jimi signované zbraně neměly existovat, ale v některých případech to neplatí (například Josef Dynter). V cechovním období bylo navíc nutné k získání titulu zpracovat mistrovský kus a i na něm se může vyskytnout signatura puškaře, který se později jako samostatný mistr neuplatnil. U těchto případů jsme učinili jedinou výjimku, a to u města Vejprty. V 19. století tam existovalo několik velkých dílen (továren), v nichž pracovalo mnoho desítek puškařů. Uvádět je všechny by znamenalo podstatně zvětšit rozsah publikace, takže v případě vejprtských puškařů jsme se zaměřili pouze na ty, od nichž jsme znali signované zbraně. Za současným českým názvem obce, v níž puškař působil, uvádíme i její německý název, pokud se vyskytuje na jeho zbraních. A pokud se vyskytuje více obcí se stejným názvem nebo pokud jde o malou, nepříliš známou obec, uvádíme i okres, v němž se obec nacházela.

V knize jsou zahrnuti i vojenští puškaři, u nichž též nelze očekávat jimi značené zbraně, ale i zde to praxe zcela nepotvrdila a v jednom případě (P. Hrazdil) dokonce signatura na zachované zbraně neuvádí místo, v němž výrobce pracoval, ale vojenský útvar, v němž sloužil. Publikace zachycuje i puškaře pocházející z našeho území, kteří se usadili v zahraničí, i ty, kteří na tovaryšském vandru pracovali v cizině, především ve Vídni.

Údaje z matrik pomohly rozšířit počet puškařů a významně zvětšit a upřesnit jejich životopisné údaje. I zde však existují určitá omezení. I když jde spíše o ojedinělé případy, některé matriky se nezachovaly a některé ještě nejsou digitalizované. Novější matriky jsou zatím nedo-

stupné, pokud ještě neuplynula zákonná doba pro jejich předání do archivu. Většina matrik je dnes sice umístěna na internetu, ale řada z nich není opatřena jmennými indexy. V těch je pátrání časově velmi náročné a při rozsahu této publikace jsme k němu mohli přistoupit jen v ojedinělých případech. A existují i matriky opatřené jmenným indexem, který však není kompletní. V ojedinělých případech jsou matriky na některých místech nečitelné kvůli poškození. Mnohem častější však je (a v starších matrikách je to běžné), že matriky buď povolání neuvádějí vůbec, nebo jen zaznamenávají, že jde o měšťana či souseda. V takovém případě je určení, zda jde o puškaře nebo jinou osobu se stejným příjmením, někdy obtížné. A u některých matrikářů je jejich rukopis velmi špatně čitelný, takže se stává, že různí badatelé mohou dojít u jmen osob či obcí k různým výsledkům.

Matriky u nás byly vedeny do roku 1784 převážně latinsky, později hlavně německy a spíše až v 19. století v čistě českých oblastech i česky. Křestní jména tedy byla zapisována v latinské podobě, později v německé nebo české. Záviselo to však hlavně na matrikáři, takže existují případy, kdy ve stejné době byl muž zapisovaný v rodné obci s německým křestním jménem při sňatku s nevěstou zapsán v její rodné obci s českým křestním jménem. V knize tedy uvádíme křestní jména v české nebo německé podobě, i když to vždy nemusí být v souladu se zápisy v matrikách nebo se signaturou na zbraních puškaře. U žen, zejména matek či manželek puškařů, uvádíme z matrik i jejich původní příjmení s vynecháním předcházejícího slova „rozená“.

Problém měli někdy matrikáři i s povoláním puškaře. V dobách, kdy byly matriky psány latinsky, se vedle správného *sclopetarius* objevuje i *bombardifex*, *armiger*, případně *faber armamentarii* (= zbrojář) aj., v českých matrikách lze vedle staršího ručnickář a novějšího puškař nalézt i šiftař, což byl vlastně pažbář, ale termín se používal i pro puškaře. A někdy si matrikář i v české matrice pomohl německým označením.

Při sňatcích a úmrtích uvádíme, jaký věk snoubence či zemřelého je v matrice zaznamenán, i když to mnohdy neodpovídá skutečnému věku. Upozorňujeme na to (!), jen když jde o výraznou odchylku. A v matrikách se někdy vyskytují i jiné zjevné omyly, někdy opravené a někdy i neopravené.

K údajům z matrik je třeba uvést i několik dalších poznámek. Ve farnosti, v níž puškař bydlel, jsou zapsány jen události, k nimž v této farnosti došlo. Pokud snoubenci nebyli ze stejné farnosti, konaly se sňatky (ne vždy, ale většinou) v obci nevěsty, kde je sňatek i zapsán v matrice. Rovněž narození a úmrtí dětí, úmrtí manželky či samotného puškaře, pokud k němu docházelo mimo farnost, v níž puškař bydlel, v matrikách této obce nenajdeme.

Vysvětlení si zaslouží i často se objevující povolání „zahradník“. Neoznačuje jako dnes osobu, která se živí pěstováním a prodejem květů, ovoce či zeleniny, ale nejmenšího vlastníka pozemků, který neměl ani čtvrt lánu pole a živilo ho to, co vypěstoval na zahradě u svého bydliště.

Též je třeba upozornit, že jsme pátrali takřka výlučně v matrikách katolických. Po zrovnoprávnění evangelíků císařem Josefem II. se možná některý puškař mohl objevit i v evangelické matrice, ale prakticky jsme tuto náboženskou orientaci zjistili pouze u Rudolfa Jelena. (Někteří puškaři po první světové válce z katolické církve vystoupili.)

V některých obcích místní puškaře zpracovali různí kolegové včetně využití archivních pramenů. V těchto případech jsme přebírali jimi publikované údaje, aniž bychom je zpravidla ověřovali. Jedná se zejména o práce Romana Gronského v případě Olomouce, Jana Kruczka u Těšína, Jaroslava Panáčka u České Lípy a Jiřího Vaňka u Brna. Antonín Podlaha publikoval údaje z pražských matrik, ale vedle puškařů se zabýval všemi umělci a uměleckými řemeslníky. Publikoval ty údaje, u nichž bylo uvedeno, že jde o puškaře, ale v starších obdobích povolání často v mat-

rice uváděno nebylo. Doplnili jsme tedy jeho údaje ze starších matrik, když bylo jasné, že jde o puškaře, ačkoliv povolání nebylo v matrice zaznamenáno, a o novější údaje z pražského soupisu obyvatelstva a z pražských policejních přihlášek. Ve značném rozsahu jsme též použili údaje z německých a českých novin a časopisů, pokud jsou umístěny na internetu.

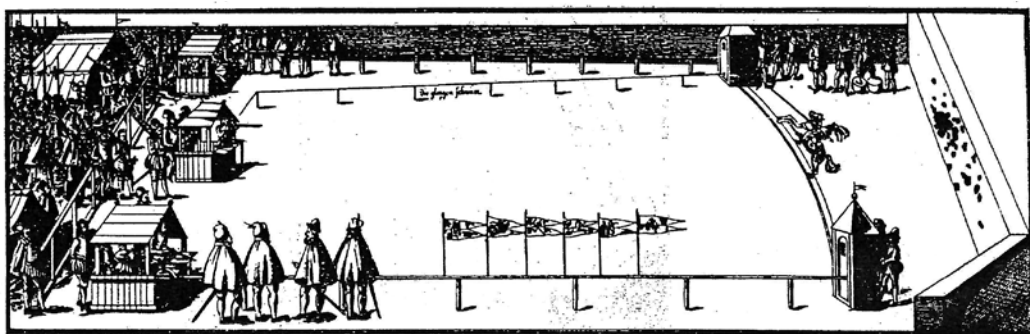
Oproti publikaci z roku 2005 je v této knize zcela jiná obrazová příloha, zachycující na barevných snímcích zbraně českých puškařů. Přistoupili jsme k tomu proto, že české instituce vlastníci sbírky historických zbraní požadují často za souhlas s uveřejněním fotografií z jejich sbírek až neúnosně velké poplatky, což by nepříznivě ovlivnilo cenu publikace. Je pravda, že někdy se je možné domluvit na přijatelné ceně a zcela ojediněle lze získat publikační oprávnění i bez poplatku. Zvolili jsme však cestu dohody s některými aukčními domy, které byly ochotny zdarma poskytnout snímky u nich prodávaných zbraní českých puškařů. Některé typy zbraní, které jsme chtěli v obrazové příloze představit, se nám touto cestou nepodařilo získat. V těchto případech nám poskytli snímky zbraní soukromí sběratelé, kteří rovněž nepožadovali za jejich zveřejnění úhradu.

Ani tato publikace samozřejmě není konečným výčtem českých puškařů. I v budoucnu se jistě objeví nějaká dosud neznámá jména a jiní badatelé doplní naše údaje o nové poznatky. Přejeme jim v tom mnoho úspěchů!

**Vývoj puškařství
v českých zemích
1400–1914**

Čeští puškaři 1400–1600

Střelný prach a na jeho využití založené palné zbraně se sice objevily v Číně, ale až jejich příchod do Evropy ve 14. století způsobil změny ve způsobu válčení a ve svých důsledcích vedl k závažným společenským proměnám. Technický vývoj palných zbraní se až do poloviny 19. století odehrával výlučně v Evropě, v 19. století se na jejich zdokonalování začali podílet i vynálezci z USA. Postupné zlepšování palných zbraní ovlivňovalo složení vojsk a jejich bojovou taktiku. Nevojenské zbraně sloužily především k lovu, který v minulosti patřil k nejvýznamnějším zábavám urozené společnosti, zejména její mužské části (ale dříve i dámy holdovaly lovu častěji než dnes). Palné zbraně též brzy nahradily kuše při střelbě na terč a málokteré sportovní odvětví má za sebou tak dlouholeté, nepřerušené tradice jako sportovní střelba. Věnovali se jí i panovníci a šlechtici, ale byla to především záležitost měst, v nichž střelecké společnosti od jara do podzimu soutěžily na městských střelnicích a výroční střelby bývaly jednou z největších celoměstských slavností.

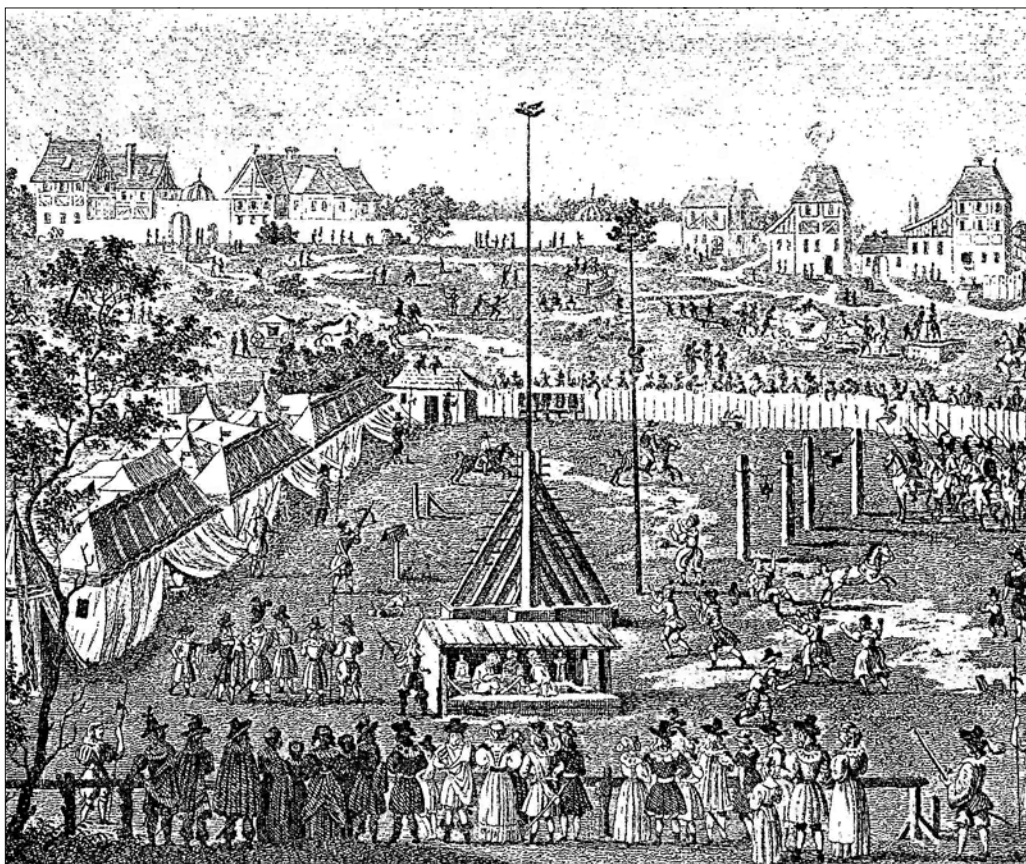

Autorem rytiny zachycující střelbu na pohyblivý cíl v červnu 1585 v Praze je Antoni Boys.

Střílelo se na provazem táženou dřevěnou figurínu jezdce na koni a úspěšní střelci získali jako cenu to, co zasáhli: císař Rudolf II. rapír a dýku, jiní účastníci koně, sedlo, pistoli aj.

Palné zbraně tedy patří do dějin vojenství i do dějin myslivosti a sportu, do oblasti společenských zábav i do každodenního života šlechticů a měšťanů. Jejich technický vývoj spadá do dějin techniky a jejich výroba do dějin řemesel či průmyslové výroby. Palné zbraně ale přesahují i do dějin umění, protože stejně jako chladné zbraně či zbroj měly reprezentovat svého majitele, jeho bohatství a moc, a byly tedy zdobeny nejrůznějšími technikami a nejrůznějšími drahými materiály, takže cena výzdoby někdy mnohonásobně převyšovala hodnotu vlastní, nezdobené zbraně.

Mimořádná pozornost byla věnována kvalitě zbraní, protože na spolehlivosti a účinnosti zbraně často závisel život jejího majitele. Kvalitu měla zaručovat i signatura výrobce. Palné zbraně však patří k nejstarším výrobkům, u nichž byla kvalita ověřována na výrobci nezávislou osobou a na zbraní potvrzena zkušebními značkami (zpočátku v rámci cechu či města, později státními zkušebními). Palné zbraně též patří k prvním výrobkům, u nichž se prosazuje sériová

Střelba „ku ptáku“ (tedy na figurínu ze dřeva vyřezaného ptáka umístěnou na vysoké tyči) patřila ve střední Evropě – a i v českých městech – v 15.–17. století k oblíbeným soutěžím. Zpočátku se střílelo kušemi, později puškami. Rytina zachycuje tuto střeleckou slavnost v Drážďanech v roce 1612

výroba, při níž jsou zaváděny stále přísnější výrobní tolerance, umožňující nakonec vzájemnou vyměnitelnost součástek. To, co se stalo u všech průmyslových výrobků samozřejmostí, začalo právě u vojenských pušek a pistolí.

Historické palné zbraně se nacházejí v řadě našich zámeckých a muzejních sbírek a jsou i předmětem zájmu mnoha soukromých sběratelů. Každý majitel chce zjistit především údaje o výrobcí zbraně. Tato publikace přináší seznam českých puškařů od 17. do počátku 20. století, k němuž se upíná hlavní sběratelský zájem a kdy již též puškaři své výrobky zpravidla značí mistrovskou signaturou.

Palné zbraně se objevily v Evropě ve 14. století, napřed jako zbraně dělostřelecké, v druhé polovině již i jako lehké přenosné zbraně určené pro jednoho bojovníka. V druhé polovině 14. století nacházíme i první zmínky o použití těchto zbraní v Čechách a též první zmínky o jejich výrobě. V roce 1373 byl mezi měšťany Starého Města pražského přijat puškař Jindřich, koncem 14. a počátkem 15. století již působil v Čechách značný počet puškařů. K velkému rozmachu puškařské výroby v českých zemích napomohly i husitské války v letech 1419–1434.

Puškařská dílna v 17. stol. Vyobrazení z knihy J. A. Komenského (1592–1670) Orbis pictus (Svět v obrazech), z pozdějšího vydání v Norimberku v roce 1745

*Cechovní konvice
karlovarských puškařů
z roku 1674. Na konvici jsou
uvedena jména: Johann
Breitenfelder, Andreas
Clement Märkel, Johann
Kraus, Johann Stier, Georg
Breitenfelder, Mathes Mayer,
Andreas Peter*

Palné zbraně byly ještě velmi primitivní, jejich využití bylo omezeno na vojenskou oblast a mohly se používat pouze ze stálého stanoviště, na němž byl k dispozici oheň. Sloužily tehdy jen při dobývání nebo obraně hradů a měst. Z písemných pramenů sice známe jména mnoha českých puškařů, ale jejich výrobky se nezachovaly, protože když přestaly být zbraně funkční, byly většinou roztaveny a kov použit pro nové výrobky. A i ten malý počet zbraní ze 14. a 15. století, který přetrval do dnešních dnů, nelze přiřadit k určitému konkrétnímu výrobcí.

V 15. století byl sestrojen první bicí mechanismus umožňující odpálit zbraň pouhým stisknutím spouště, a to doutnákový zámek. Na zbraní ovšem nic „nezamykal“ – název získal tím, že mechanismus složený z pružin a dalších drobných kovových součástek začali vyrábět ti, kteří měli k této specializaci nejblíže, tedy zámečníci. Doutnákový zámek usnadnil obsluhu zbraně, ale vyžadoval ke střelbě hořící doutnák. I tento systém zůstal v podstatě omezen na vojenské zbraně. Teprve sestrojením kolečkového zámku počátkem 16. století a křesadlového zámku v polovině 16. století vstoupily palné zbraně i do civilní oblasti. Oba tyto mechanismy vytvořily jiskry potřebné k vznícení střelného prachu vlastní činností – kolečkový zámek třením křesacího kamínku o otáčející se kolečko, křesadlový zámek úderem kohoutu s křesacím kamínkem do ocílky. Nabitou palnou zbraň bylo nyní možné relativně rychle použít kdekoli, a tak palné zbraně v prů-

běhu 16. století nahrazují kuše nejen v loveckých revírech, ale i na sportovních střelnicích. Teprve kolečkový zámek umožnil sestrojení krátkých palných zbraní, tedy pistolí, určených k osobní obraně a snadněji použitelných i ve výzbroji jezdce. I dlouhé palné zbraně se začínají specializovat podle účelu, k němuž měly sloužit, a tak se i v českých písemných pramenech objevují nové termíny, například „ručnice k míře“, tedy puška určená k terčové střelbě (k míření).

V 16. století patří k nejvýznamnějším oblastem výroby palných zbraní jižní Německo a dobře se v této oblasti uplatnily i v jeho sousedství ležící české země. Velké množství pušek a pistolí lze nalézt v inventářích měšťanů, ale i venkovanů. Část se na naše území mohla dostat dovozem, ale většina byla nepochybně vyrobena domácími puškaři. Zatímco v 14. a v 15. století byli výrobci palných zbraní zaměstnanci měst či jednotlivých šlechticů, v 16. století jsou většinou městskými řemeslníky sdruženými v cechu. Kde jich bylo více, vytvářeli samostatné cechy puškařů či pažbářů, v menších městech se spojovali ve sdružené cechy společně s jinými řemeslníky, zpravidla blízkých oborů (zámečníci, hodináři apod.). I z 16. století se zachovalo jen menší množství palných zbraní a jejich identifikace je obtížná. Puškaři však již většinou značí své výrobky mistrovskou značkou obsahující zpravidla iniciály jména a výrobce některých pušek či pistolí již lze bezpečně zjistit.

Čeští puškaři 1600–1825

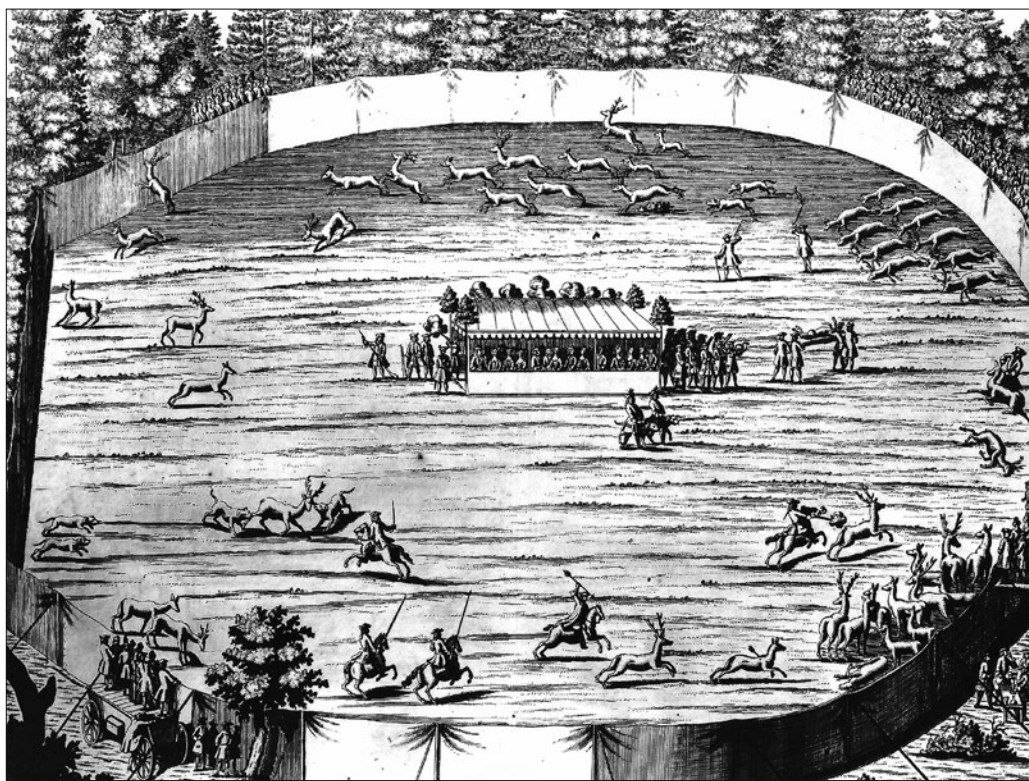
Na počátku 17. století byla Praha sídelním městem císaře Rudolfa II., což významně přispělo k rozvoji umění a řemeslné výroby. Na výzdobě zbraní se v Praze podílel v letech 1603–1610 řezbář železa a pozlacovač Daniel Sadeler, nejvýznamnějším z císařských puškařů byl Maxmilián Wenger (ve službách Rudolfa II. od roku 1604, 1638 přesídlil do Vídně). Ten vedle mistrovské značky s monogramem *M.W.* značil své zbraně i zkratkou křestního jména *MAX*, od poloviny 17. století je pak i v českých zemích běžné značení pušek a pistolí celým jménem puškaře.

Ukázka návrhu ze vzorníku pro výzdobu pušek a pistolí od Clauda Simonina (1635–1721), vydaného ve Francii koncem 17. století

Třicetiletá válka (1618–1648) vyvolala zvýšenou potřebu vojenských zbraní. I na našem území vznikly zbrojní manufaktury (Vrchlabí, Jáchymov), které však nepřežily skončení války. Velká poptávka byla i po civilních zbraních. Lov patřil k předním zábavám panovníka a šlechty a bohaté lovecké revíry v českých zemích byly častým dějištěm loveckých slavností. Ve střední Evropě v té době převládal uzavřený hon, kdy zvěř byla nahnána do prostoru obklopeného plachtami či sítěmi, z něhož nemohla uniknout, a zde byla postupně střílena urozenými lovci, jimž sloužící personál nabíjel a podával zbraně. Praktikovaly se však i jiné způsoby lovu a hrabě František Antonín Sporck (1662–1738) i jiní čeští šlechtici se stali horlivými propagátory parforsních honů, při nichž byl štván jediný vybraný kus zvěře.

Poptávka po loveckých zbraních byla značná, zajišťovala práci pro desítky českých puškařů a jejich díla ze 17. a 18. století se již zachovala ve větším rozsahu díky tomu, že šlechta v zámeckých zbrojnicích uchovávala i starší, pro praktickou činnost již nepotřebné exempláře. Také měšťané potřebovali velký počet palných zbraní: pro lov sice jen v omezeném rozsahu, ale v každém městě existovala střelecká společnost. V případě válečného konfliktu měla město bránit a udržovat v něm pořádek, a proto byly tyto ozbrojené sbory podporovány panovníkem v královských městech a vrchností v městech poddanských. Střelecké společnosti se pravidelně věnovaly terčové střelbě a účastnily se všech významných městských slavností. Pro měšťany ovšem byly zbraně užitkovým předmětem, po skončení funkčnosti byly nahrazeny modernějším exemplářem a nezachovaly se tedy zdaleka v takovém množství jako honosně zdobené šlechtické zbraně.

Uzavřený hon. Dobová rytina z první poloviny 18. století

Terčová střelba, jíž se věnovala i šlechta, byla tehdy prováděna výlučně z pušek. Civilní pistole se vyráběly především pro osobní obranu, tomuto účelu sloužily v neklidných dobách doma a svého majitele doprovázely i na cestách. V menším rozsahu se pistole používaly i při lovu.

Johann Elias Ridinger (1698–1767): Lov v polovině 18. století

Bohatší šlechtici mívali vlastního, pouze pro jejich potřeby pracujícího puškaře. Zachovaly se proto i zbraně, v jejichž signatuře je jako místo působení výrobce uvedena malá obec, při bližším zkoumání však zpravidla zjistíme, že v místě byl i lovecký zámček majitele panství. Většina puškařských mistrů však pracovala ve městech a musela být členem místního cechu. Cechy se staraly o své příslušníky, a to i tím, že omezovaly konkurenci a bránily vzniku nových dílen. Snadnější přístup k řemeslu měli synové mistrů a bývalo častým zvykem, že prvorozený syn obdržel křestní jméno po otci, vyučil se jeho řemeslu a později zdědil i jeho dílnu. V některých rodinách se puškařské řemeslo předávalo po několik generací. Pro řemeslníky přicházející z cizího prostředí byl nejsnadnější cestou ke vstupu do cechu sňatek s dcerou mistra nebo s jeho vdovou. V jednom případě se proto opakuje stejný scénář: po smrti mistra se s vdovou ožení

tovaryš, který pracoval v jeho dílně, čímž získá mistrovské právo. Jeho starší manželka za nějaký čas zemře a mistr se podruhé ožení s výrazně mladší nevěstou. Ta jej zpravidla přežije a po jeho smrti se znovu provdá za věkem mladšího manželova tovaryše.

K nejvýznamnějším střediskům české puškařské výroby patřila vždy Praha, v níž sídlily zemské úřady a kde alespoň část roku pobývaly i nejvýznamnější šlechtické rodiny. V druhé polovině 17. století zde k předním puškařským výrobcům patřila dílna Hanse Stiftera a jeho syna, dále zde působili Johann Mendel (který v roce 1648 spolu se Stifterem hájil Střelecký ostrov proti Švédům), Caspar Neireter, Bartoloměj Spazierer, Adam Brand a další. Z Paříže přišel do Prahy Jakub Lamarre, zůstal zde však jen krátce a od roku 1675 působil jako císařský dvorní puškař ve Vídni. Zachovaly se ale i jeho zbraně s pražskou signaturou.

Johann Elias Ridinger (1698–1767): Dáma na lovu (polovina 18. stol.) Lov byl vždy převážně mužskou záležitostí, někdy se mu však věnovaly i ženy, v 18. století možná častěji než dnes. Například Alžběta Kristýna, manželka římského císaře a českého krále Karla VI., v roce 1721 v Čechách na Křivoklátsku ulovila v průběhu pěti hodin 138 jelenů. Lov byl zábavou pro řadu příslušnic šlechty v 18. a v 19. století